

ablutus, eo perfectius in corde suo supernæ dilectionis inclusit amorem, quo *perfecta charitas foras misit timorem* (I Joan. iv). Et non immerito quidem Deum, internæ dilectionis dilexit amore, qui gemina sanitate *adjutor ejus fuit in opportunitatibus, in*

A tribulatione (Psal. ix), dum a duplici infirmitate corporis et animæ, duplicis gratiæ meruit relevari curamine; quando in lavacro regenerationis hæc duo sanitarum recepit medicamina, ut in corpore a lepra, et a vitiiis mundaretur in anima.

BERENGOSI ABBATIS

LIBELLUS INSIGNIS

DE MYSTERIO LIGNI DOMINICI

ET

DE LUCE VISIBILI ET INVISIBILI PER QUAM ANTIQVI PATRES OLIM MERUERUNT ILLUSTRARI.

(Biblioth. Patr. XII, 366.)

Quoniam primus homo, dilectissimi fratres, pro cibo cupiditatis, quem illicite comedit (Gen. iii), in tenebris et in umbra mortis olim diutissime sedit, necessarium erat ut unigenitus Dei Filius pro eo tam dignanter interveniret, ut ad viam lucis æternæ sibi iter aperiret. Diu namque fuit quod, lumine veritatis amisso, antiquæ cæcitatibus non injuste vallabatur abysso; quoniam spontanea voluntate seipsum divina luce separavit, dum contra præceptum Domini prævæ actionis tenebras amavit. Sed quia de tenebris ad lucem nulla poterat ratione redire, nisi Salvator noster per seipsum sibi viam vellet aperire; ideo ad ostendendam ei claritatem amantissimæ lucis, factus est pro nobis obediens Patri usque ad mortem, mortem autem crucis (Philip. ii). Unde gratias Deo, quia dum Filius Patri obedit, cæcus evangelicus ad lumen redit: ut humanum genus eo minus jam pristinæ cæcitatibus pulsetur affectu, quo per sanguinem Christi supernæ lucis quotidiano illustratur aspectu. Alioquin lucem illam non videbit amandam, de qua scriptum est: *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam* (Isai. ix); nisi per fructum boni operis illorum mereatur adunari choreis, de quibus subjungitur: *Habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis* (ibid.). Hæc est ergo illa lux, qua primus homo privari meruit, quando culpa eum appetiit, et gratia deseruit, quia dum in ligno mortis oblectamentum culpæ sibi arctius impressit, virtus divina lumen unum ei abstulit, et aliud concessit. Ipse enim, qui est testis in cælo fidelis (Apoc. i), unam ei lucem in terris, et aliam prærogavit in cælis; quia, dum in ipsa creatione sæculi dona sua, prout opus erat, unicuique creaturæ divisit, humano generi lucem unam dedit, et aliam promisit. Sed, quoniam ex una luce, quæ promissa est, eo securiores esse valemus quo aliam quæ data est, corporalibus oculis quotidie videmus, dignum est ut

pro illa, quæ promissa est, eorum in omnibus imitemur actiones, de quibus scriptum est: *Operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones* (Hebr. xi). Cum enim una lux terrena sit, et alia cælestis, dignum est ut cælestem lucem moribus semper prosequamur honestis ut, sicut per lignum mortis de terra sumus terrestres, ita per lignum vitæ sumus et de cælo cælestes. Alioquin lucem illam visibilem nullatenus videre valemus, quam non corporalibus, sed spiritualibus oculis quandoque videre debemus, nisi ab hac luce visibili prius erudiamur in terris, quæ vel qualis sit illa, nobis reservatur in cælis.

Unde, quia temporariæ lucis et æternæ hic a nobis facta est mentio, ideo differentias eorum non debemus obliterare silentio, quoniam margarita lucis perpetuæ eo majori a nobis comparanda est pretio, quo inter hanc et illam magna videtur esse discretio. Sicut enim differunt ab adversis prospera, vel a tristibus læta, sic una lux ab alia probatur esse discreta: maxime cum una alteri ita videatur inæqualis, ut una sit æterna, et alia temporalis. Verum, licet utramque lucem extinguere non possunt inextinguibiles aquæ, magna tamen diversitas versatur in utraque; quoniam, sicut sacræ Scripturæ pagina testatur, una illuminat et illuminatur; alia vero illuminat, et non illuminatur. Si enim claritatem utriusque consideremus intente, ab una procul dubio in corpore et ab alia illuminamur in mente; quoniam tanta vis est luminis a divino splendore venientis, ut capi non possit oculis corporis, sed obtutibus mentis. Unde, si lucem istam temporalem solemus intuendo mirari, per quam non corda, sed corpora videntur illustrari, multo magis lumen illud æternum debent admirari credentes, per quod corpora eorum illustrantur et mentes. Præterea vero, si solis et lunæ lucem hanc visibilem admirantur populi, pro cuius splendore intolerabili humani est-

pissime reverberantur oculi; occulto magis admirandum est lumen illud angelorum, quod capi non potest auditu aurium, nec visu oculorum.

Et ecce quoniam hic nobis occasio se ingerit opportuna, ut inter alia sidera quædam de sole dicamus et luna: dignum est, ut jam cum processione lectionis ad susceptionem eorundem luminarium foras properemus anhelis, de quibus Dominus: *Fiant, inquit, luminaria in firmamento cæli. Dixit, et facta sunt (Gen. 1)*. Post primum namque vocis Dominicæ mandatum, unumquodque in suo ordine videbatur esse locatum, ita ut sicut olim antiqua divinitas præordinaverat, unumquodque in suo loco et tempore semper oriatur et occidat. Sciendum est enim quia, sicut in prima die cæli distenta est pellis, sic etiam quarta die vestita est stellis, ideoque pellem hanc cælo illi possem comparare si vellem, de quo scriptum est: *Extendens cælum sicut pellem (Psal. ciii)*. Sed, licet in eodem cælo vel pelle adhuc diversæ infixæ sunt stellæ, sol tamen et luna cæteris sideribus eo magis videntur principari, quo Christo et Ecclesiæ non incongrue possunt comparari. Sicut enim in firmamento cæli duobus illis luminaribus nulla stellarum creatura claritate videtur eximior, sic in firmamento Ecclesiæ duabus his personis nulla potest esse sublimior: quamvis sicut *stella ab stella differt in claritate (I Cor. xv)*; ita Christus Ecclesiæ cælesti præemineat dignitate. Unde notandum est, quod, sicut in creatione sæculi nova luce novus mundus emicuit, sic in passione sua Christus Ecclesiam radio sibi novæ claritatis applicuit, ita ut in externo geminæ dilectionis affectu per mysterium crucis alter alterius jam delectetur aspectu. Ipse enim, *qui ad currendam viam passionis olim exsultavit ut gigas (Psal. xviii)*, in ara crucis, solis et lunæ, sive sponsi et sponsæ copulare dignatus est bigas typice, scilicet nobis insinuans quod illi verissime Christi et Ecclesiæ fidem habere creduntur, qui in Christo Jesu geminæ dilectionis biga reguntur. Ad hoc quippe Sol justitiæ *tabernaculum suum ponebat in sole (ibid.)*, quando pro humana salute a feminea conceptus est prole: ut et tu, homo, jam eo magis læteris in Deo salutari tuo, quoniam Deus, pro te *tanquam sponsus processit de thalamo suo (ibid.)*. Unde sciendum est nobis, quia, si solem hunc visibilem invisibili compararem Soli, nequaquam in hoc prophetico videmur regnare sermone, qui Solem invisibilem humanæ insinuans notiæ, *timentibus, inquit, Deum orietur Sol justitiæ (Malach. iv)*. In cursu autem lunæ, quæ nos tredecies solet illustrare per annum, illud præcipue nobis est considerandum, ne quis nostrum per varias mutationes animi stultitiam illius imitando sequatur, de quo scriptum est: *Stultus ut luna mutatur (Eccli. xxvii)*. Postquam enim Sol justitiæ per divinæ charitatis incendium, angelicæ et humanæ dissensionis lunare voluit illustrare dispendium, statim plenilunio fidei novæ, et dilectionis antiquæ per apostolicam prædicationem mentibus humanis illuxit ubique quatenus ad fidem Christi, do-

ctrinam sequerentur illorum, de quibus scriptum est: *In omnem terram exivit sonus eorum (Psal. xviii)*. Nostis quippe, quia, sicut Scriptura testatur divina (*Act. iv*), per solem et lunam apostolica nobis præmonstrabatur doctrina, si tamen exemplo illorum nobis sit *cor unum et anima una*, quorum doctrina fulget in Ecclesia ut sol et luna. Unde necesse est ut et tu, Christiane, jam apud te diligentius penses qualiter hæc duo luminaria per dies ac noctes, per annos distinguuntur et menses, quoniam Christus et Ecclesia ad irradiandos fidelium animos et illustrandos, nobis similiter erunt in signa et tempora, dies et annos. Quia enim sol et luna Christi et Ecclesiæ typum gerunt, non immerito nobis in signa et tempora, et dies, et annos ulterius erunt, quia sicut sol et luna nobis exterius quotidianis fulgoribus illucescunt, ita Christus et Ecclesia nostris cordibus interna semper luce clarescunt. Sciendum est quippe quia sicut in prima die sæculi, *cælum creavit et terram (Gen. 1)*, sic quarta die lucem nobis voluit donare supernam, quando ad illuminandas triduanæ caliginis umbras nubesque novellas, quarto die producere dignatus est solem, lunam et stellas (*Gen. iii*). Unde licet alia claritas sit solis, alia lunæ, alia stellarum, dignum tamen est ut nos claritatem omnium ad salutem trahamus animarum, quatenus æterni luminis nobis affante spiramine, ab utroque lumine corpora nostra illuminentur et animæ. Dignum quippe est ut præ illuminatis jam ab æterno lumine corporibus nostris et animabus, sine intermissione Deo semper gratias agamus, quia sicut in firmamento cæli quondam solem et lunam quarto die divinitatis verbo produxit, sic in firmamento Ecclesiæ sponsus sponsæ radio novæ claritatis illuxit, quando idem Deus et homo ad crucifigendum pro nobis humanos obtulit artus, per quem olim factum est vespere et mane dies quartus.

Ergo sicut de sole, luna et stellis tractavimus heri, ita temporale lumen et æternum hodie debemus diligentissime futuri, maxime cum pro utroque lumine in tanto miraculo debeamus habere Conditorum, ut ex uno credamus eum mirabilem, si altero mirabiliorem. Quia enim unum terrena tantum, et non coelestia illustrat, aliud vero nec cælum nec terra coangustat, ideo si quis qualitatem amborum velit pensare subtilius, unum quam mirabile, et aliud est mirabilius. Unde si mirandum est cælum istud visibile, quod extendi videtur ut pellis, per quod quotidie illustramur a sole, luna et stellis, multo magis admiranda est Lux illa superna, per quam in angelis et hominibus cælum illuminatur ac terra. Hæc est enim illa lux per quam nos, qui filii lucis sumus et filii Dei quandoque videre debemus claritatem Dei, si tamen ipse in nobis jam illuminet abscondita tenebrarum, qui nos in futuro illustraturus est inspectione animarum sanctarum. Qui quoniam ad cognoscendam lucis perpetuæ veritatem, temporanei luminis istius umbratilem nobis voluit prærogare cla-

ritatem, dignum est, dum in hac luce vivimus, bonis operibus illud semper elaborare studeamus, ut cum ex hac vita migraverimus, ad æternam lucem pervenire valeamus. Sciendum est namque quia sicut una lux parva est, et alia magna, sic una nimirum indiga, et alia est prodiga, quippe quoniam illa quæ prodiga est, bonis omnibus abundat et superabundat, dum ex eo quod habet dat omnibus. Unde quoniam inter hæc duo lumina talis est talio, ut quod non habetur in uno inveniatur in alio, necesse est ut per hoc lumen quod jam habemus in re, properemus ad aliud quod adhuc expectamus in spe. Sciendum est quippe quia licet uno modo illumine-mur ab alio, et alio ab isto, utrumque tamen sperare debemus a Christo, quoniam ipse, a quo unum lumen habemus temporaliter, cum Patre et Spiritu aliud habet æternaliter. Sicut enim in tribus personis secundum naturam divinitatis unum est numen, ita in illis non tria lumina, sed unum est lumen, quod tamen eo magis solet præ cæteris coruscare luminibus, quo ipsum illuminat homines, et non illuminatur ab hominibus. Proinde licet nihil sit quod eidem lumini digne possimus æquare, quasdam tamen species aliquo modo ei debemus comparare, ut facilius intelligi possit per eadem ænigmata rerum, quod huic luci visibili dispar est lumen luminum, et dies dierum. Eadem enim discrepantia (si dici liceat), est in hac luce gemina, quæ in masculo demonstratur ac femina, præsertim cum minor majori eodem modo subjiciatur, ut opinor, quo uxor viro non major videtur esse, sed minor. Præterea vero sicut maximum a minimo, ut magnum distat a pusillo, ita distare videtur lumen hoc ab illo, quia licet utrumque nobis coruscare videatur a Christo, major tamen gratia nobis solet ab illo provenire quam isto. Sciendum est enim quia quantum differunt a carnalibus spiritualia, et ab inferioribus superna, tantum lux ista temporalis a luce distat æterna, maxime cum ad eundem modum celestia terrenis, et summa non convenient imis, quo prima non conveniunt novissimis, et novissima primis. Adhuc etiam eodem modo lux una distat ab alia, quo spiritus a littera vel granum discrepat a palea, ne et nos more Judæorum gratiam Dei recipiamus in vanum, quo pro littera sequuntur spiritum, et pro palea granum. Certum est enim quia, sicut ad cognoscendum legem unam et aliam, Christiani granum et Judæi sequuntur paleam, sic utraque lex uni populo loquitur et alteri silet, dum pro intuenda luce Creatoris unus est cæcus, et alius videt. Credendum est sane quia sicut electorum lux tentatione non exstinguitur, sed illustratur, ita cæcitas Judæorum usque ad vesperam mundi senescentis durare probatur, quatenus Christiani et Judæi duos populos esse se scient de quibus scriptum est: *Qui non vident, videant, et qui vident, cæci fiant* (Joan. ix). Sicut enim Christiani typum illorum usque hodie gerunt, de quibus dicitur: *Beati qui non viderunt, et crediderunt* (Joan. xx),

ita Judæi cum cæcis illis evangelicis in præcipitum vadunt, de quibus scriptum est: *Si cæcus cæco ducatum præbuerit, ambo in foveam cadunt* (Matt. xv). Christiani cæcis illis semper arrident de quibus scriptum est: *Cæci vident* (Matt. xi), ita Judæi usque in iram consummationis cæcis illis similes erunt, de quibus dicitur: *Oculos habent et non videbunt* (Ps. cxiii). Quia enim Judæi non conjunguntur Christianis, nec Christiani Judæis, ideo lumen veritatis datum est nobis, et ablatum est eis; quamvis etiam ipsi quandoque Patrem et Filium debeant adorare nobiscum, impleto quod dicitur: *Ut cognoscant te solum verum Deum, et, quem misisti, Jesum Christum* (Joan. ii). Sed sciendum quia, licet in mysterio crucis aliud sentiant Christiani, et aliud Judæi, omnes tamen peccaverunt et egent gloria Dei, ita ut necesse sit omnibus justificari gratis per gratiam ipsius, a quo justificandus est impius, et glorificandus est pius. Unde orandum est nobis ut *lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* (Joan. xvii), Judaici cordis ita digne-tur illuminare profundum, ut etiam ipsi nobiscum ab eadem mereantur luce perfundi, de qua scriptum est: *Ego sum lux mundi* (Joan. ix).

Hæc est igitur illa lux per quam Dei Filius trahens omnia secum in ara crucis, evangelicum illum illuminaverat cæcum, qui juxta viam fidei propensius imprecans gloriam Dei: *Fili, inquit, David, miserere mei* (Matt. x, Luc. xviii). Ad hoc namque per mortem crucis mortificari voluit granum frumenti, ut lux cælestis illucesceret omni credenti, qua sicut omnibus notum, etiam omnibus est planum, in eodem cæco genus illuminavit humanum. Deus namque lucem suam bifaria ratione divisit, dum eidem cæco duo lumina reddidit, qui duo amisit, quia si duplicem sanitatis ejus gratiam consideremus intente, per mysterium crucis lumen in corpore, et lumen receipt in mente. Unde si volumus ut cum eodem cæco lucis æternæ consequamur gratiam, pro qua Dominus ad eum: *Quid tibi, inquit, vis faciam?* (Luc. xviii.) dignum est ut unusquisque nostrum cum eo sæpius orationem hanc dicat exiguam, quam ipse respondit ei, dicens: *Domine, ut videam* (ibid.). Alioquin turbæ cogitationum, quæ nobis bonæ voluntatis seminarium demunt, cum eodem cæco vocem nostræ deprecationis premunt, nisi phantasmata vitiorum quæ fecimus ab oculis cordium assiduis repellamus precibus. Per hoc autem quod cæcus iste juxta viam et non in via sedebat, imperfectioris adhuc fidei nobis exemplum præbebat, ut unusquisque nostrum per mortificationem carnis cor suum ita semper affligat, ut in veritate boni operis gressum figat. Sed hoc fieri non potest, nisi nox illa, quam originalis peccati morosior in nobis contraxerat hora, ab oculis nostris novæ lucis discutiatur aurora, ut, resoluta in nobis totius cæcitate caliginis, in novam lucem decor antiquæ reformetur originis. Aliter quippe nil nobis proficit quod Jesus in eodem cæco lucem

amissam reparavit, quando vocem cæcitatibus ejus A (Ps. cii). Sic igitur repulsis ab eadem nave cæcis transiens audivit et stans illuminavit: nisi ille, qui renes et corda solus intuetur, eodem modo cæcitate nostram transeundo audire, et stando illuminare dignetur. Ipse enim qui per humanitatem transire, et per divinitatem habet stare, eundem cæcum mirabili modo dignatus est illuminare, quando fidei ipsius propriam vocem in hæc verba subjecit: *Vade, fides tua te salvum fecit (ibid.)*. Unde quia nos, dilectissimi fratres, tanta jam sumus oppressi cæcitate, ut non solum cæci ex tempore, sed etiam cæci simul a nativitate, orandum est nobis ut ad perpetuæ lucis claritatem se ipsum nobis præbeat ducem, a quo idem cæcus non aurum voluit postulare, sed lucem. Si enim corda nostra eadem lux divinitatis illustrat, quam nec initium dilatat, nec finis angustat, necesse est ut ab eadem luce quærenda prætereuntium dæmoniorum nullis unquam arceamur minis, cujus profecto fides initium est et operatio finis. Et quia nec humanæ saluti nec divinæ convenit laudi, ut a nobis illa lux debeat quæri, quæ vel tempore finire, vel loco valeat claudii, dignum est ut illam lucem sine intermissione quæramus, quam non cum belluis, sed cum angelis communem habere valeamus.

Hæc est autem lux æterna quæ infimis voluit sociare superna, quando divinæ miserationis gratia dives, per mysterium crucis angelos et homines fecit esse concives. Hæc est illa lux unde ut causæ causis, et res convenient rebus, quosdam antiquos Patres hic introducere debemus, quatenus sermo noster eo consultius ad finem possit evolare per cætera quo lux invisibilis ad hoc nobis profert de thesauro suo nova et vetera. Quia enim lux divinitatis tam mira probatur et sancta, ut nulla prorsus talis videatur aut tanta, dignum est ut humanum ei non debeat deesse præconium, quæ propheticum et evangelicum solet habere testimonium. Sed quoniam geminæ dilectio charitatis personis deputatur geminis, competens est ut in hac lectione feminæ viris, et viri aduentur feminis, quia justum est ut lex æterna testimonium habeat a virili sexu et femineo, quæ in mysterio crucis utrumque a diabolico voluit liberare dominio, et non immerito quidem lumen æternum a viris et feminis debet habere gloriam, D quod in utroque sexu suam voluit perpetuare memoriam, dum quos virtus conditori olim formavit ad vitam, lux divinitatis illustravit ad gratiam. Unde quoniam hic volumus antiquorum Patrum negotia tractare, dignum est ut in naviculam mentis nostræ lumen æternum studeamus invitare, quia sanctarum Scripturarum remis eo studiosius jam in eum debemus, quo in pelago libri Geneseos nos oportet aliquibus fluctuare diebus. Quia enim jam intravimus hic mare magnum et spatiosum mentibus, necesse est ut nec vanis cogitationibus, nec verbis periclitemur inanibus; nec illis vitiorum reptilibus cordis nostri gravetur humerus, de quibus dicitur: *Illic reptilia, quorum non est numerus*

(Ps. cii). Sic igitur repulsis ab eadem nave cæcis hæresibus et hæresiarchis, primo tractare debemus de justis, deinde de regibus et patriarchis: quamvis priusquam hinc de patriarchis perveniamus ad prophetas, non unam aut duas, sed plures videamur habere diætas; et ideo necesse est ut qui patriarchis et prophetis regiam viam olim dignabatur ostendere, nobis etiam in hoc itinere dextram suam dignetur præstendere, quoniam navicula mentis nostræ tunc vere divina regitur dextra, si bitumine charitatis intus firmetur et extra. Sed quoniam in navi Ecclesiæ frustra jam videmur immorari, nisi cum antiquis Patribus a divina luce mereamur illustrari, orandum est in hoc tractatu seipsum nobis velit ostendere ducem, qui de seipso discipulis: B *Dum lucem, inquit, habetis credite in lucem (Joan. xii)*.

Hæc est ergo illa lux quæ primum parentem nostrum Adam protoplastum in ara crucis ex impio pium, et ex incesto fecerat castum, quando per ejus mysterii salutaris effectum antiquæ claritatis in eo reformavit aspectum. Hæc est illa lux per quam in ipsa passionis Dominicæ die maledictio Evæ mutata est benedictione Mariæ; quando ad comparandam nobis lucis perpetuæ margaritam, in mysterio crucis pena in gloriam, et mors transivit in vitam. Hæc est illa lux per quam Dominus Deus Israel olim illustrare volebat Abel, quando, sicut legifer testatur egregius, *respexit Dominus ad Abel, et ad munera ejus (Gen. iv)*. Hæc est illa lux quæ Noe, qui requies interpretatur, illuxit, quando de lignis imputribilibus arcam in typum Ecclesiæ construxit, baptismi scilicet salutaris ac Dominicæ crucis nobis præferens signum, dum se suosque per aquam salvavit et ligavit. Hæc est illa lux per quam idem Noe illustratus est figurative, quando columba sibi ramum deferebat olivæ, typice scilicet designans quod virtutum penis nullus evolare valet ab imis ad summa, nisi in arcam Ecclesiæ boni operis ramum studeat reportare cum columba. Hæc est illa lux qua idem Noe illustratus est, quando de vino, quod ipse plantavit, inebriatus est, significans videlicet quod calix Dominicæ passionis fidelibus suavis et Judæis amarus est; de quo sermo propheticus; *Calix, inquit, meus inebrians quam præclarus est! (Psal. xxii)*. Hæc est illa lux per quam Sem et Japheth illustrari meruerunt, quando ex adverso venientes patris sui virilia texerunt, significantes videlicet ut nos ad eundem modum virtutibus faciem et vitiiis præbeamus dorsum, quo ipsi pro contegenda verecundia patris incessere retrorsum. Hæc est illa lux quæ Melchisedech sacerdotis olim illuxerat menti, quando panem et vinum obtulit Abrahæ a cæde revertenti (Gen. xiv), præcedens scilicet nobis sacrificium illud sacerdotis Altissimi, de quo Sponsus in Cantico: *Comedite, inquit, inebriamini, charissimi (Cant. v)*. Hæc est illa lux per quam Dominus Deus Sabaoth quondam illustrare dignatus est Lot, quando concupiscentiam carnalem quasi Sodomam fugient ar-

dantem (*Gen. xix*), in parva civitate Segor corpus A salvavit et mentem. Hæc est illa lux quæ divinitus illustravit Abraham, cum juxta præceptum Domini egrederetur de Aram, ubi a Domino copiosa ista benedictio data est sibi: *Benedicam benedicientibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi* (*Gen.*). Hæc est illa lux quæ adhuc interioris hominis illuxit oculo, ubi Lot fratri suo ac mulieribus ejus succurrit ac populo, quando sanctæ Trinitatis auxilio adversariorum suorum robore velut in igne tribulationis excocto (5). Hæc est illa lux quæ eidem Abraham partem de suo lumine dedit, dum ad occasum solis de sacrificio Domini aves abegit, significans scilicet quod de sacrificio orationis nemo repellere potest volucres dæmoniorum, nisi ab oculis cordis prius abegerit phantasmata vitiorum. Hæc est illa lux quæ in covalle Mambre illum divinitus illustravit, quando sub arbore crucis tres vidit, et unum adoravit, tanta videlicet divini luminis illustratus claritate, ut quem trinum novit in personis, unum adoraret in majestate. Hæc est illa lux quæ aliunde adhuc resplenduit sibi, ubi Dominus ad eum: Offer, inquit, mihi filium tuum super unum montium quem monstravero tibi; per quod videlicet nobis diversa Dominicæ passionis et crucis prætulit signa, dum in eadem mysteria filium colligavit ac ligna. Hæc est illa lux per quam illustratus est Isaac, filius Abraham, cum Sara et Agar rixam haberent inter se, quando in figura Salvatoris in domo patris sui tam honeste solebat vivere, ut hæres fieri non posset filius ancillæ cum filio liberæ. Hæc est illa lux quæ nobis formam humilitatis ostendit, dum Rebecca, viso Isaac, de camelo descendit (*Gen. xxiv*), typice scilicet significans quod antiqua gentilitas totius idolatriæ deseruit struinam, dum quasi visio in passione Domini fidei meruit agnoscere plumam [palmam?]. Hæc est illa lux quæ eidem Isaac eo tempore divinitus illuxit (*ibid.*), quando Rebeccam uxorem suam diligens, in tabernaculum Saræ matris introduxit, per quod videlicet introductio illa nobis prætenditur in figura, de qua Ecclesia in Canticis: *Introduxit me, inquit, rex in cellariu sua* (*Cant. 1*). Hæc est illa lux quæ eundem Isaac disciplinæ cœlestis moderamine rexit, dum Rebeccam uxorem suam nimio amore dilexit (*Gen. xxiv*), significans videlicet quod unigenitus Dei Filius nimis Ecclesiam amavit, dum dolorem quæ ex morte matris suæ Synagogæ sibi accesserat, temperavit. Hæc est illa lux quæ Isaac et Rebeccam cœlitus illustravit, dum in figura Christi et Ecclesiæ alterum alteri mutua charitate sociavit, ut Ecclesia Christo tanta dilectione copulandam se sciat (*ibid.*), ut præ amore illius uxor nunquam alterius fiat.

Hæc est illa lux, per quam idem Isaac cœlitus meruit illustrari, quando Salvator noster pro eo, quasi aries, voluit immolari: qui dum inter vepres peccatorum nostrorum adhæsit cornibus crucis,

perennitatem nobis æternæ reddidit lucis. Hæc est illa lux quæ in eodem Isaac filium nobis clarificavit Mariæ, ubi *egressus est ad meditandum in agro, inclinata jam die* (*Gen. xxiv*); significans, videlicet, quod unigenitus Dei Filius in agro hujus mundi, velut ad meditandum deambulavit, dum per clavos, lanceam et crucem ad mortem usque properavit. Hæc est illa lux quæ eundem Isaac et alio modo voluit illuminare dum ligna holocausti meruit ipse portare: mystice scilicet nobis innuens quod sicut ipse ligna in holocaustum bajulavit, ita Christus crucem suam in ipsa passione portavit (*Matth. xxiv*; *Marc. xv*; *Luc. xxiii*; *Joan. xix*). Hæc est illa lux, quæ in asino illo Judaicæ cœcitatibus nobis expressit chaos de quo scriptum est: *Exspectate hic cum asino, donec revertamur ad vos* (*Gen. xxii*), mystice scilicet designans quod ad Judæos, qui nondum sunt fidem sanctæ Trinitatis experti, circa finem sæculi fidei debent arrhabone reverti. Hæc est illa lux quæ per hoc, quod aries immolatus est, et Isaac evasit, duplici mysterio nos irradiare curavit: typice nobis insinuans quia licet in passione sua diversas irrisiones pertulerit Jesus, in humanitate tamen passus, et in divinitate permansit illæsus. Hæc est illa lux quæ Jacob sub typo gentilis populi cœlitus illuxit (*Gen. xxvii*), dum ad paternam benedictionem prior eum gratia mater introduxit, ut minor idem frater eo majores gratias referret creatori, quousque hodie major debet servire minori. Hæc est illa lux per quam idem Jacob Dominum in somnis vidit, quando de Bersabee ad Aram pergens, in itinere dormivit (*Gen. xxviii*): mystice designans quod lux divinitatis nulli penitus illucescit, nisi qui in transitu hujus mundi ab omni carnali concupiscentia quiescit. Hæc est illa lux quæ eundem Jacob adhuc ibi divinitus illustravit, dum in scala Ecclesiæ angelos ascendentes et descendentes ei in visione monstravit (*Gen. xxix*), per descensionem scilicet nobis innuens, ut diligatur proximus, per ascensionem vero ut diligatur Deus. Hæc est illa lux per quam Jacob et alio modo illustrari videbatur, dum pro adequandis ovibus amovit lapidem quo puteus claudubatur, significans videlicet quod verus Jacob in ara crucis dignatus est nobis puteum aperire veritatis, ut ex puteo Dominici sanguinis reficeremur unda charitatis. Hæc est illa lux per quam Jacob Rachelem sibi uxorem novit esse futuram, dum, adequato grege ejus, eam osculari cœpit, ut suam, typice scilicet insinuans quod Ecclesia cum Christo post effusionem sanguinis sui osculo illo charitatis debet æternaliter frui. Desponsa in Canticis: *Osculetur, inquit, me dilectus meus osculo oris sui* (*Cant. 1*). Hæc est illa lux qua Jacob illustratus ponebat virgas in canalibus aquarum (*Gen. l*), ut juxta varietatem illarum varius fieret fetus ovium suarum: typice nobis innuens quod in canalibus cordium nostrorum Deo dignum præpa-

3) Videtur aliquid deesse.

rare non possumus templum, nisi pro concipienda A varietate virtutum, de bonis semper sumamus exemplum. Hæc est illa lux per quam etiam nos ad illuminationem mentium vitas Patrum in exemplum habemus, per quas, cortice legis ablato, et candore gratiæ concepto, prolem boni operis gignere debemus, si tu, Deus omnipotens, nos intra oves illas fetosas secundare digneris in virtutibus tuis, de quibus dicitur: *Oves eorum fetosæ abundantes in egressibus suis (Psal. cxliii)*. Hæc est illa lux quæ eidem Jacob duobus modis illuxit, dum primo Liam, secundo Rachel in uxorem duxit: per hoc scilicet nobis insinuans mysterium illud salutare de quo Apostolus, *Non prius, inquit, quod spirituale est, sed quod animale (I Cor. xv)*. Hæc est illa lux qua Jacob illustratus ad eandem differentiam spatium fecit B inter gregem et gregem, quæ usque hodie inter legem speciat et legem, ne ignorare possit omnis fidelium cœtus quid per salutare mysterium nova lex loquatur aut vetus. Hæc est illa lux quæ interioris oculi ejus adhuc illustravit aciem, quando raptus ultra se vidit Dominum facie ad faciem; quamvis eum in divinitate sua viderit nunquam, testante Joanne, qui dicit: *Deum nemo vidit unquam (I Joan. iv)*. Hæc est illa lux quæ eundem Jacob illustravit in Bethel, ubi, mutato nomine Jacob, appellavit eum Israel: mystice designans quod spiritualibus tantum oculis videre debemus verum illum Nazaræum, de quo idem Jacob appellatus est Israel, id est *videns Deum*. Hæc est illa lux per quam Rachel, quæ ovis dicitur, illustrari meruit, dum idola Laban, quæ furtive abstulit, sedendo cooperuit, mystice scilicet insituens quod veste bonorum operum et confessione peccatorum tegere debemus idola vitiorum. Hæc est illa lux quæ per mysterii salutis intellectum Liæ et Rachelis illustravit aspectum: maxime cum hoc nobis innuat lippitudo Liæ, et pulchritudo Rachelis, ut cum una laboremus in terris, et cum alia quiescāmus in cœlis. Hæc est illa lux quæ uno modo Martham et Liam, alio vero Rachelem illustravit et Mariam, ut et nos in hac vita circa frequens ministerium conditoris tam studiose laboremus cum Martha et Lia, ut in altera vita contemplatione divina cum Rachele perfruamur et Maria. Hæc est illa lux per quam in Juda, qui interpretatur *confessio*, Christianæ religionis est illustrata professio: quoniam Ecclesia Christi bonis semper operibus confitebimur Deo, de quo scriptum est: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo (Matth. x)*. Hæc est illa lux, quæ Judam, qui ad tondendas oves veniebat, typo Salvatoris illustrare volebat, qui in ara crucis ad hoc quinis voluit cruentari vulneribus, ut oves pascuæ ejus a peccatorum suorum posset exonerare velleribus. Hæc est illa lux quæ Judæ ad Thamar spiritalis connubii præbebat aditum, quæ, veste viduitatis exuta, nomen mutavit et habitum, Judam scilicet illum significans qui in ara crucis requirens

ovem centesimam, de meretrice sponsam, et de Synagoga fecit Ecclesiam. Hæc est illa lux per quam Judas annulum, baculum et armillam, quæ signa erant arrhabonis, eidem Thamar dedit in pignus vocationis, justificationis et glorificationis, quando Christus Ecclesiam corpori suo in ara crucis triplici hoc arrhabone sociavit, de quo scriptum est: *Quos vocavit, hos et justificavit, et quos justificavit, illos et glorificavit (Rom. viii)*. Hæc est illa lux per quam Phares, qui *divisio* interpretatur, gratia cœlestis arrisit, dum in typo gentilis populi eum a Judaica infidelitate divisit, ut et inter alios partiretur illas divisiones ministrationum, de quibus scriptum est: *Alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum (I Cor. xii)*. Hæc est illa lux quæ Zaræ, qui *oriens* dicitur, nimis quam opus esset illuxit, dum qui prius oriri debuit, prior manum eduxit; per quod videlicet Judaicum populum nobis in figura præterdit, qui quasi manum præbuit, dum ad implenda præcepta Conditoris se præparatum ostendit. Hæc est illa lux quæ eundem Zaram parumper illustravit, dum obstetrix sua coccinum Dominicæ passionis et crucis ei frustra ligavit, quia dum mysterium fidei, quod in coccino ei præbuit, accipere recusavit, manum quam ad fidem protulit, continuo revocavit. Hæc est illa lux, quæ oculis ejus ex parte caligavit, dum quasi ad fidem manum extulit, et ad infidelitatem revocavit, illos scilicet significans qui per mortem crucis manus cruentas in illum extenderunt de quo scriptum est: *In propria venit, et sui eum non receperunt (Joan i)*. Hæc est illa lux quæ etiam unicumque fidei lumen suæ charitatis ostendit, qui manum suam ad iniquitatem non extendit: illum videlicet bonis operibus semper exsequendo, qui in remuneratione sanctorum extendet manum suam in retribuendo. Hæc est illa lux quæ nobis etiam singulis illucescit diebus, si manus nostras ad iniquitatem non extendamus, sed ab iniquitate revocemus, quoniam hoc exemplum nobis in seipso Salvator ostendit, qui in retributione justorum manum suam pro reprobis contrahit, et pro justis extendit. Hæc est illa lux quæ Joseph quondam per somnium volebat illustrare, dum manipulos fratrum suorum manipulum suum vidit adorare, significans scilicet, quod ille a nobis bonorum operum semper debet adorari manipulis, qui post resurrectionem suam manifeste voluit suis apparere discipulis. Hæc est illa lux per quam idem Joseph alio modo meruit illuminari, dum a sole, luna et stellis se videbat adorari: illum videlicet designans quem in sole, luna et stellis, quibus figuratur claritas justorum, adorare debet omnis Ecclesia sanctorum. Hæc est illa lux quæ Joseph illustravit hac gratia singulari, ut inter alios fratres solus uteretur tunica talari: mystice nos instruens quod ille mercedem boni operis in æternum haberet, de quo scriptum est: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (Matth. x)*. Hæc est illa lux per quam Joseph illustratus, propriæ cœpit prævidere saluti, dum pallium

suum divisit adulteræ, quæ eo male voluit uti, typice scilicet insinuans, quod tegmen legalis litteræ, unde Judæi nullum habent proficuum, per lumen divinitatis nobis debet esse perspicuum. Hæc est illa lux per quam in Joseph emicantis gratiæ duplex enituit fructus, dum in carcere solus est missus, et inde solus eductus: per quod videlicet nobis resurrectionem ejus in figura signavit qui, resurgens a mortuis, suos ex inferni carcere potentissime liberavit. Hæc est illa lux quæ Joseph internæ claritatis tantam aspiravit scientiam, ut lingua ejus inter principes loqueretur sapientiam, quando in domo Pharaonis illi servitores ejus in cophino servierunt. Hæc est illa lux quæ divertit ab oneribus dorsum ejus: quando cor illius ejusdem divini luminis splendor irradiavit egregie, ne in Egypto tribulationis carnalium divitiarum gravaretur onere, de quibus scriptum est: *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere (Psal. lxi)*. Hæc est illa lux quæ Joseph divinis illustravit legibus, dum per totam Egyptum quintam partem frugum delegavit regibus: significans videlicet quod ipse, qui primogenitum hominis quinque siclis argenti redimi jubebat, per mysterium crucis quinque sensuum nostrorum custodiam quibus vulneribus redimebat. Hæc est illa lux per quam idem Joseph illustrari meruit, dum pro dispensatione frumenti horrea regis aperuit, typice designans quod quilibet prælibet super familiam Domini tantam habiturus est curam, ut det illis in tempore spiritualis tritici mensuram. Hæc est illa lux quæ interioribus oculis ejus spiritualiter insedit, dum Benjamin fratri suo trecentos argenteos dedit, ut vos, dilectissimi fratres, in eisdem argenteis nihil aliud intelligere debeatis, nisi mysterium crucis et fidem sanctæ Trinitatis. Hæc est illa lux quæ per trecentos numeros, qui continentur in littera Tau, figuram crucis quotidie nobis ostendit in imagine Jesu, significans scilicet quod cor nostrum in Domino eo altius esse debet innixum, quo nihil scire debemus, nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum. Hæc est illa lux quæ duobus illis viris inæqualiter illuxit, quos Pharaeo de carcere captivitatis inæqualiter eduxit, typice nobis insinuans quod gentilis ac Judaicus populus divinæ remunerationis inæquate sortiti sunt beneficium, dum per mysterium crucis unus præmium, et alius recepit supplicium. Hæc est illa lux per quam licet unus eorum ad pœnam, alius educeretur ad gloriam, utrique tamen Dominicæ resurrectionis signavere victoriam, dum una eademque cœlestis mysterii sorte, post tres dies illi de carcere, et Christus surrexit a morte. Hæc est illa lux per quam nobis in Manasse, qui *oblivio* dicitur, Judaicus populus divinæ oblivionis ultione subicitur, ne, o Christiane, exemplo ipsius obliviscaris conditoris tui, de quo scriptum est: *Oblitus est Domini creatoris sui (Deut. xxxii)*. Hæc est illa lux per quam Ephraim, qui *frugifer* interpretatur, gentilis populi usque hodie fecunditas illustratur, si tamen in nobis

A frugibus illis virtutum ager fecundetur animarum, de quibus dicitur: *Honora Dominum de tua substantia, et de primitiis frugum tuarum (Prov. iii)*. Hæc est illa lux quæ Manassen et Ephraim duplici mysterio illustrare volebat, dum Joseph pater eorum pro benedictione Jacob unum ad dextram, et alium ad sinistram ponebat, typice significans quod eandem figuram utrique habuerant in Christo Jesu quam gentilis ac Judaicus populus prius habuit in Jacob et Esau. Hæc est illa lux quæ in manibus Jacob mysterium crucis præfigurare volebat, cum minori dextram, et majori sinistram superponere solebat, mystice nos instruens ut in hac derivatione manuum nihil aliud sinistra intelligatur aut dextra, nisi quod per mysterium crucis jam populus unus est in Ecclesia, et alius extra. Hæc est illa lux quæ uno modo seniore, alio autem voluit illustrare juniorem, ut in Ephraim et Manasse ad eundem modum senior inserviret minori, quo in Esau et Jacob major videbatur servire minori. Hæc est illa lux quæ eodem mysterio aliquatenus illustravit Ruben, quo prius illustrare noluit Esau et Manassen, dum per ineffabilem cœlestis disciplinæ censuram uterque eorum prioris populi videbatur habere figuram. Hæc est illa lux per quam Ruben primogenitus, et fortitudo patris, peccatis ejus exigentibus, pœnam luit iniquitatis, dum ordine primatus coram patre suo eo minus meruit inter alios frui, quo culpa primogeniti principium auxit doloris sui. Hæc est illa lux quæ in interioribus oculis Ruben omnino caligavit dum cubile patris sui ascendit, et stratum ejus maculavit: significans videlicet quod Judaicus populus cubile Dei Patris sui maculatus ascendit, dum in arbore crucis corpus ejus clavis ferreis suspendit. Hæc est illa lux quæ oculis Ruben nimis erat obscurata, dum pro lascivia nimis voluptatis effusus est sicut aqua: pœnas scilicet peccati eo magis luiturus in numero fratrum, quo se primogeniti doluit amisisse primatum. Hæc est illa lux quæ Ruben, cui dignitas sacerdotalis et regia debebatur, radio spiritualis gratiæ minus illustrare videbatur, cum effrenatæ libidinis nimio æstualet desiderio, qui antea prior in donis, et major erat imperio. Hæc est illa lux per quam Simeon et Levi, vasa iniquitatis bellantia, pro operibus tenebrarum, quasi sidera obnubilantur errantia, quia indignum valde esset, ut a cœlesti lumine interiores eorum illustrarentur oculi, per quos scribæ et sacerdotes Judaici præfigurati sunt populi. Hæc est illa lux quæ in cordibus eorum lumen veritatis fecit obscurum, qui in furore suo occiderunt virum, et in dolore suo suffoderunt murum: significantes videlicet quod illi nimis ab æterna elongati sunt luce, qui corpus Domini crucifixerunt clavis, lancea et cruce. Hæc est illa lux quæ uno modo Jacob illustravit in Bethel, alio vero Simeon et Levi divisit in Jacob, et dispersit in Israel: quoniam ibi pes ejus ad pedem illam non habebat significationem, quam hic divisio habet ad dispersionem. Hæc est illa lux

per quam ita nominum istorum reciproca variatur conversio, ut in Judæis credentibus divisio, et in non credentibus intelligatur dispersio, quia sicut per istam divisionem fides nobis insinuat illorum de quibus dictum est, *Suscepit eos de via iniquitatis eorum* (Ps. cvi), ita per hanc dispositionem non credentes, debemus annotare Judæos, de quibus scriptum est: *Tradidit eos in manus gentium, et dominati sunt eorum qui oderunt eos* (Ps. cv). Hæc est illa lux per quam Judas benedictione paterna meruit æternaliter frui, pro qua pater ejus ad eum *Juda, inquit, te laudabunt fratres tui* (Gen. xciv); Judam scilicet illum nobis figuraliter expressurus, qui ad vindictam malorum, laudem vero bonorum, de tribu Juda erat nasciturus. Hæc est illa lux per quam fratres Judæ ad eandem figuram laudabant eum quo apostoli postea laudaverunt Deum, quando ineffabili divinæ pietatis efficacia fratres ejus non natura fuere, sed gratia. Hæc est illa lux quæ diu abscondita fuit ab oculis eorum, de quibus subjungitur, *Manus tuæ in cervicibus inimicorum tuorum* (Gen. xlix), significans scilicet quod verus Judas virtutis cœlesti gladio humiliare debuit colla superiorum, de quibus scriptum est, *Dominus justus concidet cervices peccatorum* (Es. xii). Hæc est illa lux qua Jacob illustratus in benedictione filii sui, continuo subjungens: *Adorabunt, inquit, te filii patris sui* (Gen. xlix), per quos videlicet præfigurati sunt nobis illi veri adoratores Dei, de quibus scriptum est, *Adorabunt eum omnes reges, omnes gentes servient ei* (Es. lxxi). Hæc est illa lux quæ Judæ huic leonem illum præmonstravit in figura, de quo subjungitur, *Catulus leonis Juda* (Gen. xlix), significans scilicet quod in resurrectione Dominica virtus leonis illius nobis facta est nuda, de quo scriptum est, *Ecce vicit leo de tribu Juda* (Apoc. v). Hæc est illa lux per quam Judas illustratus est mysterio Christi quando pater ejus ad illum: *Ad prædam, inquit, fili mi, ascendisti* (Gen. xlix): per quod videlicet nobis prædatoris illius insinuat majestatem, *qui ascendens in cælum, captivam secum duxit captivitatem* (Ephes. iv). Hæc est illa lux, per quam Judas requiescens accubuit ut leo, dum Christus in sepulchro tribus diebus requievit in Deo; quoniam ad eundem modum tres dies in tumultu requiescere dignatus est Deus, quo catulus leonis editus, tribus dicitur dormire diebus. Hæc est illa lux, quæ in figura Judæ istius suscitare voluit Deum; de quo subjungitur: *Quis suscitabit eum?* (Gen. xlix.) significans videlicet, quod per lumen divinitatis, quo humanitas ejus erat plena, a Deo Patre suscitari debuit quasi leo, et quasi læna. Hæc est illa lux, per quam Judæ huic debuit in figura prætendi, quanta in Christo fuerit humilitas dormiendi, et potentia resurgendi; dum per lumen divinitatis illum spiritualiter aspexit, *qui pro nobis mortuus est, et resurrexit* (Rom. viii). Hæc est illa lux, in qua Christus, ut leo requievit, qui tribus diebus et tribus noctibus somnium mortis implevit; quando per

A ejusdem mortis salutare mysterium, mortis antiquæ destruxit imperium. Hæc est illa lux, per quam idem patriarcha illustrabatur egregius, de quo dicitur: *Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femoribus ejus* (Gen. xlix); typice scilicet designans quod de tribu Juda dux ille nasciturus erat in salutem credentium, de quo subjungitur: *Ipse erit expectatio gentium* (ibid.). Hæc est illa lux, quæ eundem Judam typo apostolicæ prædicationis illustravit, dum in figura gentilis populi pallium suum ad vineam ligavit; in vinea scilicet hæc intelligi volens ecclesiam Christi, de qua dictum est: *Vineam de Egypto transtulisti* (Psal. lxxxix). Hæc est illa lux, per quam Judas ad discernendam Judæorum et gentium litem, sub typo gentilis populi asinam suam ligavit ad vitem, significans videlicet, quod ipse qui post resurrectionem suam discipulis apparens, *ire se longius finxit* (Luc. xxiv), per mysterium crucis Ecclesiam gentium vincula sibi charitatis astrinxit. Hæc est illa lux, per quam Judas passionem Christi novit esse venturam dum in figura Salvatoris *lavit in vino stalam suam* (Gen. xlvi); mystice scilicet insinuat quod caro Christi, quæ in cruce pependit, *peno minus ab angelis* (Psal. viii) discessit, dum Ecclesiam gentium botrum sui sanguinis in torculari passionis expressit. Hæc est illa lux, per quam verus ille Judas, in sanguine uvæ pallium suum lavit, qui per mysterium crucis Ecclesiam gentium ab omni iniquitate mundavit, quando duplici peccato illius, duplici medicina subvenit, ubi de latere sua aqua cum abluit, et sanguine redemit. Hæc est illa lux, per quam ille, qui est *flos campi et filium consilium* (Cant. ii), pro salute credentium in sanguine uvæ lavare dignatus est pallium, dum per mysterium sui salutiferi cruoris reddidit eis pallium laudis, pro spiritu mœroris. Hæc est illa lux, quæ oculos Judæ mysterio adhuc illustravit divino, ubi subjungitur: *Pulchriores sunt oculi ejus vino* (Gen. xlix): nihil aliud videlicet intelligi volens per vini hujus sinceritatem, nisi legalis observantiæ austeritatem. Hæc est illa lux, per quam oculi Judæ vino erant pulchriores, dum apostoli et evangelistæ legali traditione fuerant clariore, quando per evangelicam et apostolicam doctrinam scientiam nobis infudere divinam. Hæc est illa lux, per quam etiam *dentes ejus erant lacte candidiores* (ibid.), dum doctores Ecclesiæ legali obscuritate fuerant lucidiores, quando virtutum candore lactis attestantes albedinem, evangelicæ veritatis nobis instillavere dulcedinem. Hæc est illa lux, per quam in dentibus ejus Christi prædicatores intelliguntur, per quos increduli quippe, quasi cibi in corpus Ecclesiæ transmittuntur, qui more parvulorum lacte nutriuntur in primis quia nondum valent solidis assuescere cibis. Hæc est illa lux, in qua Christus antiqui hostis occurrens audaciæ, vinum et lac legis antiquæ radio novæ illustravit gratiæ: dum in ara crucis duplicem hanc gratiam voluit conferre credentibus, ut eis ulterius nec caligo in oculis, nec dolor apparet in dentibus. Hæc est illa

lux, quæ Zabulon per divinæ claritatis illustravit radium, dum in littore maris habitavit, et in statione navium (*ibid.*): significans videlicet quod ipse Ecclesiam in portu quietis æternæ voluit collocare, qui in apostolica prædicatione extendit palmite suos usque ad mare (*Psal. LXXIX*). Hæc est illa lux, per quam Zabulon, qui habitaculum fortitudinis interpretatur, quasi in littore, magis illustrari videbatur, dum Ecclesia gentium ab ipso meruit fortitudinem habere virtutis, qui per mysterium crucis portum sibi voluit demonstrare salutis. Hæc est illa lux, per quam Issachar, qui dicebatur asinus mortis, pro præmio vitæ cælestis onus abjecerat mortis, dum eo minus eum gravabat jugum Domini suave, et onus ejus leve (*Math. xxx*), quo præsens sæculum ei momentaneum videbatur, et leve. Hæc est illa lux per quam Issachar, qui merces videtur interpretari, cum gentili populo fidei mercibus Deo solet sine intermissione famulari, typice nos instruens, quod inter gentiles ac Judæos magna versatur discretio; quamvis plures ex utroque populo Dominici sanguinis mercati sunt pretio. Hæc est illa lux, quæ eundem Issachar, id est gentilem populum, adhuc aliter illustravit, dum inter terminos æternæ felicitatis æcubans, terram optimam humero portavit, significans videlicet quod omnipotens Deus nullum in fine sæculi, vitæ cælestis remuneratione coronat, nisi prius hic ad portandam justitiæ sarcinam bonæ actionis humerum supponat. Hæc est illa lux, per quam Jacob futurorum illustratus scientia: *Fiat, inquit, Dan coluber in via, cerastes in semita (Gen. XLIX)*; Antichristum scilicet significans, qui contra electos Dei duplici quandoque debet sævire dementia, dum et coluber ex astutia, et cerastes vocatur ex potentia. Hæc est illa lux, quæ nos etiam cum Jacob per spiritualem illustrat allegoriam, dum in eodem Dan arctorem nobis demonstrat semitam esse quam viam, ne pro arcta et angusta via, quæ ducit ad vitam (*Math. VII*), viam illam quæramus latiore, de qua scriptum est: *Lata et spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem (ibid.)*. Hæc est illa lux, quæ eidem Dan nimis videbatur obscurari, dum in aquilonari parte seorsum a fratribus solebat castra metari; illius videlicet per hoc imitatus actionem, qui contra Deum erectus: *Ponam, inquit, sedem meam ad aquilonem (Isai. XIV)*. Hæc est illa lux, per quam electi Dei quandoque unguarum ejus spernent vestigia sequi, de quo Jacob sub inferens: *Mordens, inquit, unguas equi (Gen. XLIX)*, quia indignum valde est ut Christianus ab Antichristo male vivendi exemplum sumat, qui per superbiam et ambitionem in cursu labentis sæculi quasi equus spumat. Hæc est illa lux, quæ nos etiam penitentia peccatorum quotidie solet illustrare cum Petro, ne ad exemplum Dán cum ascensore hujus equi, id est superbo quolibet cadamus retro, scientes videlicet, quot illi solummodo cum cæcis evangelicis in præcipitium vadunt, qui cum Saule retro et non in faciem cadunt. Hæc est illa lux per quam nobis persona Christi suppresso

præmonstratur nomine, ubi Jacob sub inferens: *Salutare (inquit) tuum exspectabo, Domine (ibid.)*, mystice scilicet significans, quod per salutare istud resurrectio illius apertissime signatur, qui Jesus, id est salutaris, vel *salus* interpretatur. Hæc est illa lux, quæ nobis etiam in Gad spiritualiter præmonstravit Deum, ubi subjungitur: *Gad accinctus præliabitur ante eum (ibid.)*, prælio scilicet hoc illud significans prælium, quod Christus contra diabolium habiturus erat pro salute fidelium. Hæc est illa lux, quæ nobis in eodem Gad, verbi cælestis gladium misit quo unigenitus Dei Filius nurus a socru, et filium a patre divisit, quando veniens in præsentis vitæ stadium, *Non veni (inquit) in terram pacem mittere, sed gladium (Matth. X)*, Hæc est illa lux, per quam in figura Gad illustrati fuerant illi bellatores invictissimi, de quibus Ecclesia in Canticis: *Omnes (inquit) tenentes gladios, et ad bella doctissimi (Cant. XXX)*, significans videlicet, quod illi in Ecclesia Dei quasi fortes ex fortissimis Israel esse creduntur, qui contra carnalis concupiscentiæ luxu spiritali gladio semper repugnare nituntur. Hæc est illa lux, per quam verus ille Gad verbi cælestis gladio accinctus fortissime, de quo scriptum est: *Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime (Psal. XLIV)*, mystice scilicet insinuans, quod nos *armatura Dei lumbos* mentium semper debemus præcingere, ut possimus *omnia tela nequissimi ignea extinguere (Ephes. VI)*. Hæc est illa lux, quæ etiam Gad verbis sequentibus illustravit adhuc in obscuro, ubi subjungitur: *Ipse accingetur retrorsum (II Thess. II)*, id est in futuro: significans videlicet quod Christus Antichristum quandoque interficiet spiritu oris sui, ut electi Dei æterna beatitudine secum possint securius frui. Hæc est illa lux, per quam illustratus est Jacob, patriarches egregius, ubi de altero filio subjungens: *Aser, inquit, pinguis panis ejus (Gen. XLIX)*, per quod videlicet, panis illius pinguedinem nobis figura prætendit, de quo scriptum est: *Hic est panis vivus qui de celo descendit (Joan. VI)*. Hæc est illa lux per quam idem Jacob divinis adhuc illustratus est legibus, ubi de eodem Aser subinferens, *Præbebit, inquit, delicias regibus (ibid.)*, per hoc videlicet illos significans reges qui se ipsos bene secundum divinas rexerint leges. Hæc est illa lux per quam Aser, qui *beatus* vel *pinguis panis* interpretatur, typo salvatoris illustrari merebatur, dum ad præbendas delicias regibus, divitiarum illarum ditabatur affluentia, de quibus scriptum est, *divitiæ salutis sapientia et scientia (Isa. XXXIII)*. Hæc est illa lux per quam nobis in Nephthalim cælestis sacramenti reseratur abyssus, ubi de eo subjungitur, *Nephthalim cervus emissus (Gen. XLIX)*, significans videlicet quod velocitas apostolicæ prædicationis ita salutem desideravit animarum, *quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum (Psal. XLII)*. Hæc est illa lux per quam idem Nephthalim, qui figuram habuit cervinæ fortitudinis, cæteris fratribus dedit eloquia pulchritudinis dum pulchritu-

dine cœlestis eloquii prædicationem nobis præfiguravit illorum de quibus scriptum est : *In omnem terram exivit sonus eorum* (Psal. xviii). Hæc est illa lux per quam in Nephthalim, qui interpretatur *dilatatio*, in latitudine mundi apostolica cœpit dilatari prædicatione, per quam corda fidelium usque ad ultimum electum quotidie dilatantur ad Deum, ad quem Psalmographus : *Viam, inquit, mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum* (Psal. cxviii). Hæc est illa lux per quam Jacob sibi ardens et nobis lucescens, de Joseph ingeminavit dicens : *Filius accrescens Joseph, filius accrescens* (Gen. xlix); typice scilicet designans quod per hunc puerum pueri illius præfigurabatur potentia de quo scriptum est, *Puer Jesus proficiebat ætate et sapientia* (Luc. ii). Hæc est illa lux per quam Joseph piæ devotionis illustratus affectu, splendidus erat in habitu, et decorus aspectu : mystice scilicet illum præfigurans Dominum, de quo scriptum est, *Speciosus forma præ filiis hominum* (Psal. xlii). Hæc est illa lux quæ mysterium pulchritudinis ejus filiis gentium esse nolebat obscurum, de quibus subjungitur : *Filii discurrerunt super murum* (Gen. xlix); significantes videlicet quod filii Ecclesiæ per soliditatem fidei Christum diligere debent super aurum et topazion, si in decore suo videre desiderant Deum deorum in Sion. Hæc est illa lux ex qua fratres Joseph diu ab eo abalienati sunt, de quibus scriptum est : *Exasperaverunt eum, et jurgati sunt, quando insultantes somniis ejus, et potentia suæ, Nunquid, inquit, rex noster eris, aut subjiciemur ditioni tuæ?* (Gen. xlix, 57) Hæc est illa lux per quam in eisdem fratribus divinæ charitatis cœpit obscurari facula de quibus dicitur, *Inviderunt illi, id est Christo, habentes jacula* (Gen. xlix), telis scilicet invidiæ suæ nequitiam præfigurantes illorum de quibus scriptum est, *Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum* (Psal. lxxiii). Hæc est illa lux per quam illustratus est idem pater egregius de quo subjungitur, *Sedit in forti arcus ejus* (Psal. lxxv), significans videlicet quod virtus Filii Dei firmissime mansit in Patre, quando in arca crucis passus est pro Ecclesia matre. Hæc est illa lux per quam ad eundem modum dissoluta sunt vincula brachiorum ejus, per manus potentis Jacob, quo de vinculo muliebris improprii postea liberatus est Job, typice scilicet insinuans quod per virtutem Dei Patris dissoluta sunt vincula quibus corpus Christi fuerat ligatum, quando fratres ejus, id est Judæi vinctum eum duxerunt ad Pilatum (Matth. xxvii). Hæc est illa lux per quam Jacob patriarchæ illa benedictio prius promissa est in Bethel, de qua subjungitur, *Judas egressus est pastor lapis Israel* (Gen. xlix), significans videlicet quod ad fidem Christi per illum introire debet plenitudo gentium, a quo lapis, id est firmitas, est egressa credentium. Hæc est illa lux, per quam illustratus est Joseph, filius suus, ubi pater ejus ad eum : *Deus, inquit, patris erit adjutor tuus* (ibid.); mystice scilicet insinuans quod pater ille cœlestis filium suum fortiter adjuvit in passione, de quo scriptum est : *Adjutorium opportunitatis, in tribulatione* (Psal. ix). Hæc est illa lux per quam etiam paterua illa benedictio data sibi, de quo subjungitur, *Deus omnipotens benedicet tibi* (Gen. xlix); typice nos instruens, ut pater in filio benedictionem illam confirmasse credatur de quo scriptum est : *Qui benedixerit tibi, benedictionibus replatur* (Gen. xxvii). Hæc est illa lux per quam Joseph præ fratribus suis benedictionibus illius meruit illustrari seorsum, de quibus subjungitur : *Benedictionibus cœli desuper, et benedictionibus abyssi jacentis desum* (Gen. xlix); mystice scilicet nobis insinuans quod has benedictiones ad illum specialiter debemus referre, cujus gratia vivimus de rore cœli, et de pinguedine terræ. Hæc est illa lux per quam Joseph inter alias benedictiones fratrum suorum adhuc illustratus est benedictionibus uberum, id est, duorum testamentorum sive benedictionibus uberum quibus lactata est infantia Christi, de quibus scriptum est : *Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ sustisti* (Luc. xi). Hæc est illa lux quæ eidem Joseph et alia benedictione volebat illucescere, de qua subjungitur : *Benedictionibus uberum et vulvæ* (Gen. xlix); per quod videlicet vulvam illam virginalem præfiguravit in spe, de qua Jeremias, *Antequam exire, inquit, de vulva, sanctificavi te* (Jerem. i). Hæc est illa lux per quam Joseph benedictionibus illis confirmatus est in benedictionibus justorum, de quibus Jacob : *Benedictiones, inquit, patris tui confortatae sunt benedictionibus patrum tuorum* (Gen. xlix); typice scilicet insinuans quod sicut benedictio Joseph benedictionibus prævaluit fratrum, ita benedictio Dei Patris in fide, benedictiones præcellit omnium patrum. Hæc est illa lux per quam Joseph his et aliis benedictionibus illustratus est in figura sanctorum donec veniret desiderium collium æternorum : significans videlicet quod electi Dei pro excellentia sanctitatis collibus suis illis jure cœquari videntur, de quibus scriptum est : *Pinguescunt speciosa deserti, et exultatione colles accingentur* (Ps. lxxv). Hæc est illa lux per quam omnes istæ benedictiones verbis frequentibus confirmatæ sunt ei, de quibus subjungitur, *Fiant in capite Joseph et in vertice Nasaræi* (Gen. xlix); per quas videlicet alabastrum unguenti illius pretiosissimi nobis allegorice prætendit, quod a capite Christi per omnia membra Ecclesiæ usque ad ultimum electum, sine intermissione descendit. Hæc est illa lux per quam Jacob futurarum rerum adhuc obscura prædicturus mysteria : *Benjamin, inquit, lupus rapax, mane comedet prædam, et vespere dividet spolia* (Gen. xlix); per hoc videlicet ultimam Judæorum præfigurans salvanem, quod Benjamin ultimus paternam consecutus est benedictionem. Hæc est illa lux quæ per mysterii salutaris efficaciam in eodem Benjamin legem nobis præmonstrat et gratiam : dum per mane et vesperam litteram illam ac spiritum significat de quibus scriptum est : *littera occidit, spiritus vivificat* (II Cor. iii). Hæc est illa lux per quam in Ben-

jamin, qui *filii doloris* a matre vocalatur, conversio beati Pauli allegorice signatur, in qua dolore cordis intrinsecus tactus, ex impio pius, et ex persecutore doctor est factus. Hæc est illa lux per quam bene cognitum est charitati vestræ quod Benjamin a patre suo vocatus est filius dextræ, Paulum scilicet significans, qui post immutationem dextræ excelsi per gratiam illius quotidie crevit in salutem, de quo scriptum est: *Dextera Domini fecit virtutem* (Ps. cxvii). Hæc est illa lux per quam Paulus, qui ante conversionem lupus erat rapax, post conversionem divinæ legis factus est capax: quando propter hoc Paulus vocatus est magnus, quoniam ex reprobo probus et ex lupo factus est agnus. Hæc est illa lux qua ex eodem Apostolo divini luminis magnum contulit munus, dum quasi in corde suo factum est vespere et mane dies unus: quia dum Christus ad viam veritatis seipsum sibi præbuit ducem, noctem ejus in diem, et tenebras vertebat in lucem. Hæc est illa lux per quam Benjamin, qui mane prædam comedit et vespere spolia divisit, per effusionem sanguinis prophetici causam rapacitatis amisit, significans videlicet quod sicut in præda quam mane comedit præmonstrata est nobis rapacitas Saulis, sic in spoliis quæ vespere divisit figurata est prædicatione Pauli. Hæc est illa lux per quam omne quod de Benjamin prius prædictum erat historice, postea in Paulo completum est allegorice, quando in excessu mentis suæ, eundem Benjamin ad Ecclesiam Dei libero prosecutus est gressu, de quo dicitur: *Ibi Benjamin adolescentulus in mentis excessu* (Psal. lxxvii). Unde et beatus est ille qui, exemplo illius, vitia pauca et virtutes habuerit mille, beatus nimirum, qui per exterioris hominis ariditatem et interioris viredinem, aliis etiam de boni odoris solet instillare dulcedinem, sed beatior multum si, per ineffabile sanctæ Trinitatis auxilium, usque in finem sanctorum operibus germinare conatur, ut lilium in stillicidio, scilicet illius boni operis germen inchoans, et in ipso determinans, de quo scriptum est: *In stillidii eius lactatur germinans* (Psal. lxxvii).

Ecce quoniam in pelago Scripturarum, fratres charissimi, jam diu fluctuamus, dum benedictiones antiquorum Patrum, Christo remige ad portum perducere curavimus, tempus est ut sermo noster de profundo mysteriorum, quasi sublevantibus undis excitus, cum navicula mentis quantocius perducat ad litus. Sed quia finem orationis nostræ, quasi planitiem terræ nondum perfecte videre valemus, dignum est ut in Christo Jesu anchoram spei nostræ firmissime colligamus, quatenus in hac nocte gratia nobis obumbrante superna, ibi nos dies inveniat crastina, ubi dimisit hodierna. Sicut enim hodierna die de Jacob et filius ejus copiose tractavimus, sic crastina die de uxoribus ejus ac liberis ea, quæ adhuc restant, compendiose tractabimus, ne de gestis illorum raptim transire videamur ad alia, cum in eorum historia granum aliquod adhuc latere videatur sub palea. Unde quia diem hunc a

PATROL. CLX.

A mane usque ad vesperam perduximus læti, tempus est ut jam corda commendemus Creatori, et membra quieti, ut eo letiores nos crastina inveniat dies quo hodiernum laborem nocturna magis relevaverit quies.

Et ecce quia nox ista, dilectissimi, tanquam dies hesternæ quæ præterit, aurora rutilante, jam pene deperit, ideo nunc de tenebris ad lucem surgendum est nobis in ipsius nomine de quo scriptum est: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine* (Psal. iv). Sed cum scriptum sit: *Primum quærite regnum Dei, et hæc omnia adjicientur vobis* (Matth. vi), orationes ad Deum primo faciendæ sunt nobis, ut ad pergendum iter dici presentis, a latere corporis facilius solvatur navicula mentis. Verum cum mundis munda, et spiritualibus debeant comparari spiritalia, tempus est ut jam in una manu tabula, et stylus recipiatur in alia, quoniam de uxoribus et filiis Jacob hodie brevissime tractabimus, quæ ab heri et nudius tertius in hunc diem tractanda servavimus. Nostis quippe, dilectissimi, quod lux antiquæ divinitatis eundem Jacob multipliciter illustravit, dum de duabus liberis et duabus ancillis, duodecimos filios generavit, ne ignotum sit nobis quod in his significetur aut in illis, cum nova lex in liberis, et vetus figuretur in ancillis. Ut autem verbis historiæ mysterium suffragetur allegoriæ, sciendum est quod de eisdem duodecim filii sex fuerant Liæ, quatenus tres aliæ uxores eo melius recognoscerent filios suos, quæ Balaam et Zelpha quatuor, et Rachel habuit duos. Sed notandum est nobis quod, inter illos fratres qui de liberis fuerant nati, filii etiam ancillarum paterna sunt benedictione sacrati, ut nos, exemplo eorum, eo majorem fiduciam habeamus per Christum ad Deum quo in benedictionibus illorum non erat personarum acceptio apud eum (Col. iii). Ab ipso quippe communiter eis data est gratia paternæ benedictionis, qui *divisit eis terram in funiculo distributionis* (Psal. lxxvii), significans videlicet quod Deus omnipotens neminem vult peccati morte perire, sed omnes ad agnitionem veritatis venire (I Tim. ii). Non enim distinctio est utrum sis Judæus an Græcus, barbarus an Scythia, cum per gratiam Salvatoris omnes æterna capiat vita, si tamen hic corpori ejus conciliantur per fidem, qui cum Patre et Spiritu semper est unus et idem. Unde si nos misericordiam Conditoris consideremus intente, nihil confert si quis nobilis sit in carne, nisi nobilior probetur in mente, quoniam in æterna patria gradus eos non discernit natiuitatis, quos hic æquales facit unitas charitatis. Sic enim commune est omnibus regnum Dei, ut rex militi, et miles assideat regi, ubi in Deo Patre et coæterno ejus Filio, servus domino, et regi conregnabit opilio. Ibi quippe discipulus et magister, ibi servus et liber, ibi Jacob et Rachel, Agar et Ismael omnes versantur pariter, quia dignum est ut ibi sit filius ancillæ cum filio liberæ, omnibus in Christo unum esse, et unum est vivere. His igitur verbis,

quia diem hunc usque ad vesperam, læti transegi-
mus, dum in carina mentis nostræ legenda dicta-
vimus, et dictata relegimus, ideo, decumbente jam
sole, eo citius indulgendum est nobis labori diurno,
quo in Christo Jesu minus timere debemus a timore
nocturno. Unde cum ad exemplum propheti-
cæ lectionis interdum etiam silere debeamus a ho-
nis, eo diligentius jam silentium imponendum est
ori, quo crastina die, denuo volumus vacare le-
ctioni.

Ecce quia noctis istius extrema nunc incat ho-
ra, quod hodiernæ diei jam rutilare debet aurora,
ideo de summo torporis et ignaviæ, eo nobis sur-
gendum est citius, quo ad littus orationis nostræ
hodie cupimus pervenire velocius. Sicut enim he-
sterno die superni luminis illustrati sidere, de uxori-
bus Jacob breviter enolaximus, quid vel ancillæ
portenderent aut liberæ, sic hodierna die nihil aliud
volumus enavigando perstringere, nisi qualiter ser-
mo iste, spirantibus auris, portum possit attingere.
Unde ad peragendum iter unius diei, cum catena
fidei revocanda est jam anchora spei, quoniam in
navicula cordis nostri eo majorem spem habere de-
lemus ad Deum, quo non derelinquet omnes qui spe-
rant in eum. Et quia divinæ pietatis superno jam
indigemus remigio, si ad locum destinatum pro-
spero volumus pervenire navigio, ideo in navicula
mentis eo studiosius nobis fidei, spei et charitatis
incumbendum est remis, quo spe videndi litoris
magis magisque jam remigrare debemus in extre-
mis. Sed dum ad finem orationis nostræ, quasi ad
littus properamus a littore, viam veritatis nequa-
quam debemus amittere, sed ante nos longius inte-
rioribus jam prospiciendum est oculis, ne navicula
mentis alicujus erroris anfractibus illidatur aut
scopulis. Sciendum est quippe quia sicut in libro
Geneseos antea constat aliquibus navigasse diebus,
sic in aliis libris Moysi aliquanto tempore posthac
piscari debemus, maxime cum magni pisces illi jam
nobis præmonstrati sint in patriarchis et prophetis,
de quibus Veritas discipulis : *Mittite, inquit, in dex-
tram navigii rete, et inveniatis (Joan. xii)*. Sicut
enim figuram piscium illorum plures habuere pro-
phetæ, de quibus dicitur : *Cum tanti essent, non est
scissum rete (Ibid.)*, hic hæretici quilibet usque ho-
die typum habent illorum de quibus scriptum est :
Rumpebatur autem rete eorum (Luc. v), et sicut pi-
sces illi boni quotidie inveniuntur in præsentis Ec-
clesiæ casa, de quibus Veritas : *Elegerunt, inquit,
bonos in vasa (Matth. xiii)*, sic hæretici piscium il-
lorum figuram semper habebunt, de quibus scri-
ptum est : *Malos autem foras miserunt (Ibid.)*. Quia
enim in Ecclesia Dei quidam ita perversi, quidam
vero ita sancti ut non immerito similes sint
*sagenæ missæ in mare, et ex omni genere piscium
congreganti (ibid.)*, dignum est ut justo iudicio
Conditoris alii remaneant intus, et alii foris. Sed
illos, qui foris sunt, eo citius a vobis, dilectis-
simi fratres, debetis expellere, quo intra ovile Do-

A mini lupino dente et ovino utuntur vellere dum pro
eo, quod lupi sunt, et oves se fingunt, Ecclesiam Dei
diversis hæresibus seindunt. Cum enim scriptum
sit : *Attendite a falsis prophetis (Matth. vii)*, ipsi
sunt de quibus vobis cavere debetis : quoniam licet
aliqui de vobis eos fortasse venerentur ut deos, a
fructibus tamen eorum cognoscetis eos (ibid.). Unde
cum sermo noster contra insidias illorum ita sit
divina protectione munitus ut ab hæretica potestate
liberatus, secure properare possit ad littus, tempus
est ut nos veluti cum Jona eo celerius ad terram
sententiæ istius ejetat mare, quo citius quasi cum
Jesu desideramus in littore stare. Sed ne margaritas
porcis, vel sanctum videamus dedisse canibus, si
sine multitudine piscium, quam cepimus, vacuis ad
terram redeamus manibus, dignum est, ut jam ma-
gnos illos pisces cordis nostri colligat rete, per quos
antea patriarchæ signabantur et prophete. Ipsi
enim, quid aliud, nisi pisces erant, qui virtutum
pennulis, ab imis ad summa volare solebant, dum
contra insidias diaboli, adhuc semper justitiæ muni-
ti sunt squamis, ne carnalium vitiorum aculeis
caperentur aut hamis? Pisces quippe qui pennulas
squamarum habent, dare saltus super aquas valent,
significantes videlicet quod illi solummodo corpori
Ecclesiæ sibi dignissimi fiunt qui de terrenis ad cæ-
lestia virtutum pennulis elevare se sciunt. Illos au-
tem nulla divinitatis aura contingit, sed sub tegmine
vitiatorum glacies interna constringit, nisi septiformis
gratiæ Dei calidioribus eis aspirantibus ventis,
de vitiis ad virtutes saltibus conscenderint mentis.
Tales igitur saltus patriarchæ et prophete facie-
bant, dum virtutum pennulis fulsi, de infimis ad
summa volare solebant, illum videlicet imitantes
qui, post gloriam resurrectionis suæ ascendens in
altum, de terris ad cælos magnum fecerat saltum.
Unde quoniam similes erant magnis illis piscibus,
id est centum quinquaginta tribus, de quibus in Ec-
clesiæ sanctorum gratus Deo semper præparandus
est cibus, necesse est ut nos, ad exemplum illorum,
eamdem rem eis habeamus fidem quam per myste-
rium nobis numerus demonstraverit idem, qui, quo-
niam a nobis potest enucleari sincerius, si a myste-
rio unius mysterium separaretur alterius, idcirco ne
more eorum unus nobis sit in fastidio, et alius in
desiderio, dignum est ut centenarius, qui de his
primus est in numero, primus etiam adsit in myste-
rio. Nostis utique quod ex antiqua supputatione sa-
pientium decies decem, faciunt centum, mystice sci-
licet signantes, ut et impletio Decalogi sentiat in
denario, et plenitudo perfectionis intelligatur in cen-
tenario. Sciendum est enim quia, nisi fide integra
et charitate perfecta decem legalia studeamus adim-
plere præcepta, nequaquam adunari valeamus illi
perfectæ requiei, ubi scientiam suam non nox nocti,
sed dies indicat diei. Sed et aliud mysterium adhuc
in eodem numero demonstratur hominibus, ubi pro
corona virginitatis solet attulari virginibus, quo-
niam in inflexionibus digitorum, lege dictante magi-

stra, eundem articulum habet in dextra, quem denarius in sinistra.

Ecce, quia piæ devotionis et fraternæ charitatis numero duo mysteria vobis in eodem apportavimus numero, restat ut, secundum doctrinam virorum solertium, duobus his addamus et tertium. Intuendum est sane quibuslibet lectoribus intentis quod litera T, thau, numeris intitulatur trinitatis: significat videlicet quod, sicut novæ legæ testatur sacramentum, Trinitas in tribus, et charitas figuratur in centum. Nisi enim ejusdem charitatis velimus habere tenorem, de qua scriptum est: *Perfecta charitas foras mittit timorem (I Joan. iv)*, nequaquam in nos dilectionis illius potest redundare perfectio, de qua dictum est: *Plenitudo legis est dilectio (Rom. xiii)*. Et quoniam allegorici sensus, qui in eodem numero latebant, charitati vestræ, dilectissimi, jam tertio patebant, dignum est ut, quia novus animus novos exigit artus, tribus addatur et quartus. Notum est enim vobis in Christo Jesu quod non crux, sed species crucis continentur in litera T, thau, quoniam, si in superiori parte adhuc ei pars una superesset, non jam forma crucis, sed integra crux esset. Unde et in eadem littera, per quam numerus trecentorum, et forma crucis ostenditur, non incongrue nobis pugna Gedeonis in figura præten-ditur, in qua videlicet per gratiam Omnipotentis super hostes suos meruit triumphare cum trecentis. Per mysterium enim crucis, et formam Trinitatis, sine armis pugnavit cum armatis, quando eos non armis subjugavit amœnis, sed tubis, lampadibus et lagenis. Notandum est etiam quod Ezechiel propheta in eadem littera fidem expressurus credentium, *Signa, inquit, T, thau, super frontes virorum gementium et dolentium (Ezech. ix)*, typice scilicet insinuans per hoc novæ sanctificationis signum, quod ferro hostium fortius est crucis Dominicæ lignum. Per hanc ergo crucem Salvator noster omnia volens trahere ad se; *Si quis, inquit, vult post me venire, tollat crucem suam, et sequatur me (Math. xvi; Marc. viii)*, significans videlicet quod eo verius videmur crucem tollere Salvatoris quo erga proximos nostros major nobis est charitas compassionis. Ecce quia forma centenarii numeri vobis est discussa moraliter, tempus est ut quinquagenarius numerus discutiatur æqualiter, quoniam licet ille sit primus et iste secundus, uterque tamen est mystica discussione profundus. Unde licet iste numerus jam discutiendus sit allegorice, prius tamen naturali supputatione multiplicari debet historice, quatenus dignosci valeat ex interioris oculi perspicacia quid sibi ex natura debeatur aut gratia. Nostis utique quia si quis partes ejus velit æstimare distincte, procul dubio ex decem constat et quinque, quoniam sicut calculatores solertiores optime sciunt, decies quinque, vel quinquies decem, quinquaginta fiunt. Unde licet, per judicia divinitatis occulta, in eodem numero mysteria sint multa, nolimus tamen de eis plura pro paucis dicere quibus

A ad præsens pauca pro pluribus videntur sufficere. Cum enim tot et tam multiplices ei spirituales intelligentiæ sint partes, ut pro explicandis omnibus vix humanæ sufficiant artes, ideo a nobis non ex toto, sed ex parte allegorica jam discutiendus est arte. Sed antequam ad summam perveniat ipsius, partes ejus considerandæ sunt prius, ne cum ex parte pervenitur ad totum, mysterium quod aliis est cognitum aliis possit esse ignotum. Nostis igitur quod quinarium numerum virtus divina sacravit, dum de quinque panibus et duobus piscibus quinque millia satiavit, in quinque scilicet panibus sacramenta significans legis, in duobus autem piscibus, duas personas sacerdotis et regis. Unde quoniam in sacro eloquio quotidie vobiscum discimus quod in illa passione Dominica nec pisces panibus, nec panes defuere piscibus, dignum est ut, pro eodem exemplo in Ecclesia Dei semper exsequendo, nec regnum a sacerdotio, nec sacerdotium separetur a regno. Cujus rei exemplum facile potest ab ipso Conditoris perpendi, qui ad sanctificandum populum ac regendum rex et sacerdos volebat ostendi, quando ad præparandam nobis immarcessibilem vitæ æternæ coronam, in seipso sacerdotalem ac regiam voluit portare personam; proinde multum erras, o Christiane nimirum hæretice, qui more phreneticorum regnum et sacerdotium soles agitare phreneticæ, dum duas personas, quæ in Ecclesia Dei semper fuere sublimes, diversis hæresibus ab invicem separare non times. Sed nescis fortasse quod antiquæ divinitatis olim sancitum est lege ne in regno Romanorum rex a pontifice, vel pontifex separetur a rege, quatenus filiis Ecclesiæ in concordia eorum bene possit ostendi, quod ex divina ordinatione, unus habet testamentum sacerdotii et alius regni. Unde nil obstat, si præfata refectionio Dominicæ passionis per quamdam similitudinem duabus his comparetur personis, quoniam in mysterio refectionis, quam iidem viri debent exhibere Christianis, alius habet formam piscis et alius panis. Non enim ignotum est vobis quod ars pistoria sit intus, et piscatoria foris, quatenus alter alteri eo magis studeat in Christi ebaritate prodesse, quo ars arti semper potest usui esse. Taliter igitur, pro divinæ ac fraternæ dilectionis amore, duo iidem viri semper esse debent in labore, quoniam in Ecclesia Dei inter eos sic est ordo distinctus, ut in his quæ sunt sæculi, et in his quæ Dei, unus operetur foris et alius intus. Uterque enim quoddam divinæ charitatis habet insigne, dum quasi unus in aqua et alius operatur in igne, ut sicut pro dilectione Dei, igne sancti Spiritus unus assatur ut panis, ita pro defensione proximorum squamis justitiæ alius muniat ut piscis. Unde quoniam in sacro eloquio potest apertissime disci quod in refectione Dominica nec piscis panis, nec panis aberat pisci, sciendum est quod nec catholicæ fidei, nec Christianæ contrarium est legi, si ad honorem regni et sacerdotii rex pontifici et pontifex obediat regi. Isti sunt enim

qui ex antiquæ divinitatis dispensatione bifaria, A in firmamento Ecclesiæ, quasi duo magna convenere luminaria, quatenus, in his quæ sunt sæculi et in his quæ Dei, luminare minus nocti, et luminare majus debeat præesse dici. Et non immerito, quod duobus illis luminaribus poterunt comparari quæ cæteris sideribus magis videntur principari; quia, sicut in firmamento cœli eisdem luminaribus nulla stellarum creatura claritate videtur eximior, sic in firmamento Ecclesiæ, duabus his personis ordine et dignitate nulla potest esse sublimior. Unde et factum illud eis non incongrue videtur convenire, quod Moyses tabernaculum Domini crebro intrare solebat et exire, ut pro demonstrando sacerdotii et regni admirabili coitu, hoc in loco regnum in exitu, et sacerdotium sentiat in introitu. Dum enim unus bene vivendi exemplum aliis intus præbet, alius vero pro disponendis infirmantium causis foris sedet, procul dubio unus, quasi cum Moyse ad tabernaculum redire, alius vero cum eo foras videtur exire; sicut unus virtutum pennis sursum elevatur, ut columba, dum pro secretis cœlestibus de imis recurrit ad summa; sic alius pro resarcienda mundanæ dissensionis ac discordiæ rima, de summis semper descensus est ad ima. Unde, ut ad exemplum Moysi unus pro ordinandis interioribus intus ad tabernaculum redeat, alius vero pro disponendis exterioribus foris cum eo digne sedeat, necesse est, ut mutæ charitatis officio alter alterum sic adjuvet, et in Christi virtutē confirmet, ut unus spiritualia intus ordinet, alius vero foris onus carnalium portet. Taliter igitur inter se pacem habere potest regnum et sacerdotium, si duo hi digne voluerint exercere suum negotium, maxime cum in Ecclesia Dei causam hanc quotidie valeant invenire pro qua tabernaculum Ecclesiæ unus intrare, et alius digne possit exire.

Præterea vero intuentium est nobis, quod huic mysterio convivium illud olim bene concordavit, in quo Maria sedit, et Martha ministravit, quoniam, sicut ex verbis evangelicis bene apparet, Maria male comederet, si non Martha ministraret. Sciendum est namque, quia pro habili ordine, et convenienti ratione, duabus illis personis duæ istæ possunt comparari personæ, quoniam in Ecclesia Dei negotium illud habent in nutriendis corporibus, et illustrandis animabus, quod nobis olim præfiguratum est in his sororibus duabus. Nostis enim, quia per has duas sorores, duæ vitæ sunt moraliter expressæ: quarum adhuc una in spe, alia vero in re jam nobis videtur adesse? de quibus scilicet, ut evangelicæ veritatis gratia testatur, una activa, et alia contemplativa vocatur. Sed, ut duplex vita duplici innitatur et viâ, sciendum est quod activa intulatur Marthæ, et contemplativa Mariæ; quoniam licet una alteri præjudicetur, altera tamen alteri necessaria esse videtur. Unde nil obstat, si has duas sorores duabus illis personis digna æstimatione componam qui in Ecclesia Dei sacerdotalem ac regiam videntur portare personam, quia dignum est ut in disponendis

ecclesiasticis rebus ac mundanis, eosdem exerceant mores, quos in domo Pharisei, quondam duæ istæ expressere sorores. Sicut enim Martha circa frequens ministerium satagebat, Maria vero secus pedes Domini verbum illius audire solebat; ita pro dispensando ecclesiasticæ ac mundanæ dignitatis honore, unus eorum erit in requie, et alius in labore. Sed ne alius alium relinquat solum ministrare, congruum est, ut alter alterum in Christo charitate senper debeat adjuvare, ne alter pro altero evangelicum illud Deo inaniter clamet: *Dic ergo illi ut me cõjacet* (Luc. x). Quamvis enim in eis dona cœlestia non sunt æqualia, congruum tamen est ut alter alteri sua seminet carnalia, ut metere possit ipsius spiritualia. Unde ut ad eundem modum homo et homine, et pars relevator a parte, quo requies Mariæ ministerio quondam relevata est Marthæ, dignum est ut in currenda regni ac sacerdotalis justitiæ viâ, alius Martha, et alter alteri sit Maria.

Ecce rationi huic et illa convenire videtur oratio, in qua legalis sacrificii duplex nobis demonstratur oblatio, ubi Moyses populo Israel observationem inveniens sacram: *Offerat, inquit, agnam de gregibus, sive capram. Si autem non potuerit offerre pecus* (Levit. v), per quod veræ innocentie integrum Deo immolare valeat decus, saltem pro exaltatione corporum, et expiatione animarum, offerat duos turtures, aut duos pullos columbarum (ibid.). Quoniam ergo in persona Romani pontificis ac regis, proposita sunt nobis hæc diversa sacrificia legis, dignum est ut pro illustrandis fidelium animabus, ea, quæ primo proposuimus, primum etiam solvamus. Ut enim in his duobus viris pietas copiosa et virtus sit magna, legalis hujus sacrificii capra figuratur et agna; quoniam, sicut novæ legis gratia testatur, per agnam activa, per capram vero contemplativa vita signatur. Unde non incongruum est quod qualitas hæc utriusque vitæ viro huic comparatur utrique, quia sub ejusdem agnæ vel capræ legalis significatione, pro Ecclesia Dei unus semper erit in opere, et alius in contemplatione. Verum quia per agnam vitæ activæ innocentia signatur, regni personæ non incongrue comparatur: si tamen in corde suo innocentiam illam habeat per gratiam Dei de qua scriptum est: *Perambulavi in innocentia cordis mei* (Psal. c). Nisi enim pro diversis erratibus cor suum sic incessanter alligat, ut in innocentia eordis sui Deo laudabiliter vivat, nequaquam in eo prophetica illa implebitur sententia in qua dicitur: *Non privabit bonis eos qui ambulant in innocentia* (Psal. lxxxiii). Si autem corda malorum multorum gladio divinis subjugaverit legibus, non jam capram sed agnam offerre videtur de gregibus, significans videlicet quod inter duas sortes et duas electorum activa vita multorum est, et contemplativa paucorum.

Igitur, quia legali agnæ persona legalis nunc est comparata moraliter, restat ut capra legalis Romano pontifici comparatur æqualiter. Sicut enim, secun-

lum altiorem intelligentiam legis, agna legalis personam exprimit regis, sic capra per quam figuratur summa fidei catholicae, non immerito personae assimilatur apostolicae. Dum enim apostolicus ima deserit, et sublimia querit, non incongrue legalis hujus caprae speciem gerit; si tamen per gratiam Dei ita de presentis saeculi sublevetur ærumnis, ut velut in supremis rupibus pendens, pastum sibi quaeratin summis. Qui dum animas fidelium utriusque legis uberibus lactat, capram procul dubio in sacrificium conditionis mactat; si tamen, inde tumido superbiae non elatus fastu, seipsum prius internae compunctionis satiaverit pastu. Si autem pro sublimiori esca duritiam cordis lacte charitatis emollit, tunc quasi capra digne pedes erigit, et caput extollit, quoniam innocentiae pastu, cum illis cupit spiritualiter frui de quibus scriptum est: *Pavit eos in innocentia cordis sui* (Psal. LXXVII).

Ecce, sicut in persona pontificis et regis quaedam a nobis sunt dicta privatim, ita de utriusque viri adhuc alia sunt dicenda summam; quatenus alter alteri eo curiosius studeat inhærere, quo Ecclesia Dei alter altero nulla debet ratione carere. Dignum quippe est ut, sicut in sacrificio Conditoris, capra pariter immolatur et agna; sic inter utrumque fides integra et charitas sit magna; quoniam, licet in Ecclesia Dei ab invicem sint ordine et dignitate disjuncti, in amore tamen Divinitatis semper debent esse conjuncti. Sicut enim unus per activam vitam ita se cunctis solet exhibere devotum ut pro amore Conditoris esurientibus tribuat cibum, et sitientibus potum; sic a ius per contemplativam vitam nihil aliud debet exercere, nisi ut, pro unitate Ecclesiae, orationibus et jejuniis soli Deo valeat inhærere. Si enim utriusque in Deo fiducia est magna, non immerito eis capra comparatur et agna; si vero in eis mens est libera, et caro captiva, non incongrue illis activa vita similatur et contemplativa. Unde ut unus in occasionem agnae materialem gladium fortissime valeat distringere, alius vero pro immolatione caprae spirituali gladio potentissime se possit accingere, dignum est, ut per sacerdotalis ac regiae dignitatis observantiam sacram in sacrificio Conditoris unus offerat agnam, et alius capram.

Ergo, sicut evidenti ratione jam relatum est nobis qualiter in his duobus viris agna et capra mactandae sint in sacrificium Conditoris; ita nunc referendum est vobis, paucis versibus et verbis compluribus, qualiter idem duo viri duobus valeant comparari tur-

turæ. Insuper etiam enucleandum est vobis ex interioribus Scripturarum cellulis, qualiter iidem viri duobus columbarum coequandi sunt pullis, quatenus uterque lætetur in Deo salutari suo, si digno sibi duo hi turtures, aut pulli convenient duo. Sciendum est quippe quod per columbam ac turturem sacerdotalis ac regiae dignitatis duplex figuratur negotium, dum in columba intelligitur regnum, et in turture sacerdotium. Per columbam namque, quae solet volitare gregatim, persona regalis non incongrue potest figurari summam, si tamen in hac activa vita societas illa bonorum sibi non videatur importuna, de qua scriptum est: *Multitudinis credentium erat cor unum et anima una* (Act. IV). In turture autem, quae amat singularitatem, sacerdotalis personae debemus admirari dignitatem, si tamen cum passere illo solitario, contemplativae vitae dulcedinem corde prosequatur perfecto, de quo scriptum est: *Factus sum sicut passer solitarius in tecto* (Psal. CI). Sed quia turtures et columbae duplicis poenitentiae gemitum habent, non incongrue duabus his personis assimilari valent; si tamen cum Axa filia Caleph pro duobus irriguis duplicem hunc gemitum habeant, ut et peccata praeterita defleant, et futura praecaveant. Sicut enim in duobus turturibus aut pullis duplex Deo deferendum est munus, quando duo pulli vel duo turtures offeruntur, et non unus; sic insimul duo iidem principes terrae in sacrificium et holocaustum Domini pia se debent devotione transferre. Sed et aliud adhuc notandum est his turturibus duobus, quod non incongrue etiam viris istis convenire possit ambobus. Quia enim turtur amisso conjugalis copulae consortio, pro cantu gemitum habet, duobus his viris non immerito coequari valet, quoniam dignum est ut si, per aliquod infortunium, alter perdidit alterum, non tantum inde debent habere, sed gemitum. Scire etenim debent quia tunc vere in eis charitas illa versatur, de qua dictum est: *Dilectio proximi malum non operatur* (Rom. XIII), si fraternum illud contubernium eis nequaquam videatur importunum, de quo scriptum est: *Ecce quam bonum, et quam jucundum habitare fratres in unum* (Psal. CXXXII). Taliter igitur pro expiatione corporum, et respectione animarum duo hi viri duos offerant turtures, aut duos pullos columbarum, si, totius malitiae veneno a cordibus eorum funditus exhausto, eum alter alterius destitutus est solatio, luctum sibi faciant amarum.